

הַלְכוֹת בְּצִיעַת הַפֶּת סִימָן קסח

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק ט]

פֶּת בְּקָנִי עֲצָמוֹ וְאֵינוֹ מְחַפֵּר, אֵינוֹ יוֹצֵא לְעוֹלָם מִתּוֹרַת לָחֶם⁵⁴ וְכו', דְּמִכְבֵּר עָלָיו 'בּוֹרָא מִיָּנִי מְזוֹנוֹת' וּבְכִרְכָּה מֵעֵין שְׁלֹשִׁים⁵⁵.

54) ולכן זקן או חולה שאינו יכול ללעוס את המצה כפי שהיא, כתב בביה"ל לקמן (סי' תסא ס"ד ד"ה יוצא) שרשאי לפוררה, ואף שנעשית על ידי זה בקמח, מ"מ אפשר לברך עליה 'המציא' רעל אכילת מצה.

55) וכל שכן אם שורה את הפירורים במים מעת לעת, כתב לקמן (סי' תסא ס"ק יז) שאיבדו תורת לחם, כיון שכבוש דינו כמבטל.

[משנ"ב ס"ק טב]

דְּהוּא הָעֵקֶר, וְהַלָּחֶם אֵין בּוֹ מְשֻׁשִׁית וְדָבָר חֲשׁוֹב⁵⁶.

56) שאף שמין דגן בדרך כלל אינו בטל אפילו אם הוא המיעוט, מ"מ כל זה דוקא כשניתן בתערובת כדי לתת טעם ולהיות חלק מן המאכל, כמבואר בשו"ע לקמן (סי' רח ס"ב, וראה משנ"ב סי' ריב ס"ק א).

[משנ"ב ס"ק טז]

דְּכִינֵן שְׁנַתְאֲדֵם הַפֶּת עַל-יְדֵי הַיָּין אֲבָד מִמֶּנָּה הָאֵר לָחֶם⁵⁷.

57) וכן אם נשרתה הפת בשאר משקה ארום, כגון מיץ וכדו', כתב בשו"ת אור לציון (ח"ב פ"ב תשובה ג) שאבד ממנה תואר לחם. אבל אם נשרתה הפת בקפה או קקאו, אין בכך כדי להחשיבה כמי שאיבדה תואר לחם, שאין לך בזה אלא חידושו [וראה ביה"ל ד"ה ארום].

[משנ"ב ס"ק טז]

נִעְשֶׂה הַפֶּת טָפֵל לִיָּין וְאֵינוֹ מְכַבֵּד רַק 'בּוֹרָא פְּרִי הַנֶּזֶק'⁵⁸.

58) והשורה אחר גמר אכילתו מעט פת ביי"ש כדי לעכל את המאכל, כתב לקמן (סי' ריב ס"ק ה) שלדעת המג"א צריך לברך על היי"ש, משום שעיקר כוונתו על היי"ש, אלא שמפני שטעמו חזק כששותה אותו לבד, הוא שורה בו את הפת כדי להפיג את מרידותו, ולפיכך נחשב היי"ש כעיקר. ולדעת הא"י, טוב שישתה תחילה מעט מן היי"ש קודם שישורה בו את הפת, ויברך עליו.

ומיני מזונות שאינם נשרים ביין או מים, אלא שמעורבים במים או בתבשיל, כגון מרק שיש בו גריסים ממין דגן, כתב לקמן (סי' רח

ס"ק כג) שאין הגריסים בטלים למים כיון שמיני דגן אינם בטלים, ומשום כך יש לברך עליהם 'בורא מיני מזונות', והוסיף, שיתכן שגם המים אינם בטלים לגריסים כיון שעיקרם לשתיה ולא לאכילה, וצריך לברך גם עליהם 'שהכל', ולכן יברך תחילה על המים ואחר כך על הגריסים. ולדעת הח"י אדם עדיף שיברך 'שהכל' על דבר אחר, ויפטור בכך את המים.

ודגנים המעורבים בחלב, כתב בשו"ת אגרות משה (או"ח ח"ד סי' מג) שתלוי הדבר בכמות החלב שבו הם מעורבים, שאם נותן חלב בדרך בני אדם הנותנים חלב להטעמת הדגנים, או שעל כל פנים על ידי החלב נוח לאכול את הדגנים ולבולעם, נחשב החלב כטפל למיני הדגן, ואף אם על ידי החלב מרודה את צמאונם. אולם אם נותן חלב הרבה יותר מכדי הצורך לאכילת הדגנים, מוכח שכונתו גם לשתית החלב, וצריך לברך על החלב בפני עצמו כיון שעל כל פנים נהנה ממנו בפני עצמו.

[משנ"ב שם]

וְאַחֲרֵיכֵן יִבְרַךְ מִתְחִלָּה עַל מַעַט צוּקָעַר בְּרֶפֶת 'שֶׁהַכֹּל'⁵⁹.

59) אמנם, לקמן (סי' רב ס"ק עו) כתב שיש להסתפק בברכת הצוקער, וראה מה שכתבנו שם.

ומבואר מדבריו כאן, שאף שאינו שותה את הקפה עם אכילת הפת כיסנין בבית אחת, מ"מ אין לברך 'שהכל' על הקפה עצמו, מספק שמא הוא טפל לעוגה ופטור מברכה, וביאר הגר"י קרליץ (חוט שני ברכות ס"ק ב) שמדובר באופן שאינו שותה את הקפה אלא מחמת גרירת המאכל, ואין השתייה עיקרית אצלו.

[משנ"ב ס"ק סז]

לְאַחַר שֶׁיֵּצֵק הַמִּים לְתוֹךְ הַקָּמַח לֹשׁ אוֹתָהּ עֵב כְּמוֹ פֶּת⁶⁰.

60) ובגדר בלילה עבה ובלילה רכה, כתב המאירי (פסחים לז, א) שבליילה רכה היינו עיסה רכה ודלילה מאד שנשפכת כשמיניחים אותה על גבי קערה או על גבי הקרקע, ובלילה עבה היא עיסה שאינה נשפכת כשמיניחים אותה.

[משנ"ב ס"ק ע]

וּמִכְבֵּר 'בּוֹרָא מִיָּנִי מְזוֹנוֹת' לְפָנֶיהָ וּמֵעֵין שְׁלֹשׁ לְאַחֲרֶיהָ⁶¹.

61) ובטעם הדבר כתב לעיל (ס"ק נז), שאין זה בכלל לחם כלל רק כמיני קדירה בעלמא.

באר הגולה סט

הלכות בציצת הפת סימן קסח

ו תוספות והפירוש
שם ד שם קמ"ד
ח וכו' וכו' וכו'
יבטם בשם רב
שקטן והפירוש

המזון: לא ייש מי שאומר (סא) דפרורין שנותנין (כו) במים והמים מחלקנים מחמת הפרורין. (סג) אזיל לה תוריתא (פרוש, באלו אמר תאריטא, בלומר תאר הלחם) דנהמא, ואין מברך עליה אלא 'בורא מיני מזונות' וברכה אחת מעין שלש: 'ב' ייש מי שאומר *שפת השרוי (ס) (סד) *בין (אדס) אינו מברך (סה) אלא 'בורא מיני מזונות' וברכה אחת מעין שלש, ונראה (סו) שאין דבריו אמורים אלא בפרורין או בפרוסות שאין בכל אחת פזית: 'ג' האפילו דבר (סז) שבלילתו (פרוש, לישת הקמח במים) עבה, (סח) אם בשלה או בטונה (סט) אין מברך עליה 'המוציא' אפילו שיש עליה (ע) תוריתא (כח) דנהמא, (עא) ואפילו נתחבבה (כט) בחלה, דברכת 'המוציא' אינו הולך אלא אחר

באר היטב

את הפת, ואם הפת עקר והיה למחך לו האכילה, מברך על הפת ופטר את הדין, ואם שתיהן עקרו מברך על שניהם, על הפת במ"מ ועל הדין כה"ג, ע"ת ועין מ"א ס"ק לו: (מ) דנהמא. פ"י בגון שאפילו באלפס אפ"ה לא הרי לחם, ל"ד למ"ש בסעיף י, והם הרי לחם מעשר לכן כל זמן שלש בו תאר לחם לא נפיק מחמת לחם. רע"ד דהפ"ה דמעת משקה לא מקרי משקה: (כט) בחלה. פ"י למ"ד דחב

באר הגולה

* שפת השרוי וכו'. ומכל מקום אותם לחמים שעושים ליום טוב וצובעין עם מי ואפ"ר⁴¹, אפילו אין בפרוסות פזת מברך 'המוציא', ושאני כאן דהיה שרי קצת נפמ"ג, ע"ש: * בין אדם וכו'. עין במשנה ברוכה. והנה זה הלשון "אדם" הוסיף הרמ"א מרעמיה על-פי לשון הפירוש שהובא בבית יוסף שכתוב בו: הואיל וסמך, ובאמת סברא זו קלושה מאד, דכ"ן שהפז צדין בעין, וכי בשביל צבע בעלמא שקלט הפת על-ידי הדין אבד מפנה שם לחם על-ידי זה? והנה בהגהת של"ה בשער האותיות הביא, שד"ר ספרי המרדכי

משנה ברוכה

בכלת לא מנכר עליו תאר לחם, והטעם, דכ"ן שהיה פת בפני עצמו ואינו מברך, אינו יוצא לעולם מתורת לחם⁴². (מ) ועין באותו דבר שהסכימו דאפילו שיה הפרורין במים, בין שלא נתחברו יחד אינו יוצא מתורת פת: ודוקא אם שנה זמן מועט, אבל אם שנה הפרורין בתוכם עד שנתלבנו המים על-ידי זה, מברך בסעיף שאחריו דמברך עליו 'בורא מיני מזונות' וברכה מעין שלש⁴³: לא (סא) דפרורין שנותנין וכו'. הינו (סב) קשאין בהם פזית, דאלו יש בהם פזית אין צריך תאר לחם, כמו שכתוב בסעיף הקודם: (סב) במים. והנהגות פת שמינבשין על הגחלים בשכר (שקורין פעני"ז), ואין בהם פזית, ותשכר מתלבן על-ידי השריה, נמי דינא הכי דמברכין עליהם 'בורא מיני מזונות'. ואם נתן רק מעט לחם דק לתוך השכר חם כדי שימתן בו טעם ולא בשביל אכילה, אינו מברך (ט) רק 'שהכל' על השכר והוא העקר, ותלחם אין בו ממשות נדבר חשוכה⁴⁴: (סג) אזיל לה וכו'. ואף דמבאר בסוף סעיף הקודם דפרורין שאינם מבשיל ולא מברך, אפילו אם אין בהם תאר לחם מברך 'המוציא' [ואפילו היו שרידים במים, כמו שכתבנו שם], (סד) ודוקא הנהגה נשמה צורת הפת בעצם כלל, שנשמה במים רק זמן מועט, ומה שלא מנכר בו תאר לחם הוא רק מפני קטנותו, מה שאין כן הכא שנשמה הרבה במים עד שנתלבנו המים על-ידי זה, הוא סימן שנשמה צורתה על-ידי השריה ואבד מפנה שם לחם⁴⁵: לב (סד) בין אדם. ודוקא אדם, ומשום דכ"ן שנתאדם הפת על-ידי הדין אבד מפנה תאר לחם, (טז) אבל אם שנה פתו בין לכן, בעינו דוקא שישמנה הדין מצורתו על-ידי הפת השרי בתוכו, וקדלעיל בסעיף יא: (סה) אלא 'בורא מיני מזונות'. רוצה לומר, לאפוקי שלא יברך עליה 'המוציא', ולענין ברכת הדין: (ס) אם פנתו העקר בשביל אכילת הפת והדין בא רק למתק האכילה, נעשה הדין טפל ואינו מברך כי אם 'בורא מיני מזונות' על הפת, וכן השורה פת פיסנין בין או בין-שרף, גס-בן דינא הכי וכל-שכן השורה פרוסות שיש בהם פזית או השורה פת בין לכן, דמברך 'המוציא' אפילו על פרוסות שאין בהם פזית, וכנ"ל, בדנאי נעשה הדין טפל להפת, אבל אם פנתו גם בשביל שתית הדין, שרוצה לאכל ולשתות ביחד, (סז) נכון שיברך מתחלה על קצת בין בפני עצמו 'בורא פרי הגפן' ואחר כך יברך ברכה על הפת השרי. (סח) ואם פנתו רק בשביל הדין שבו והפת בא רק למתק השתיה, נעשה הפת טפל לדין ואינו מברך רק 'בורא פרי הגפן'⁴⁶. והנה לפי זה, לענין שתית קאנו"י⁴⁷ הנהוג בינינו שטובלין בו פת פיסנין, ושם הלא פנתו גס-בן בשביל שניהם, נראה גס-בן דנכון הוא שיקדם שברך על הפת פיסנין וברך על הקאנו"י 'שהכל' וישתה מעט: (סג) ויותר טוב שיברך מתחלה על הפת פיסנין לכד בלא שריה, ואחר כך יברך מתחלה על מעט צוקער⁴⁸ ברכת 'שהכל'⁴⁹ להוציא הקאנו"י [מאמר מרדכי]: (סו) שאין וכו'. ואם היה בו פזית, הלא מבאר לעיל בסעיף י דמברך 'המוציא' אפילו בשאבד תאר לחם: יג (סז) שבלילתו עבה. הינו לאחר שצק המים לתוך הקמח לש אותה עב כמו פח⁵⁰: (סח) אם בשלה וכו'. בשול במים והשגון בשמן: (סט) אין מברך וכו'. אפילו (סז) על פרוסות שיש בהם פזית. (סה) ולא דמי למה שכתוב בסעיף י דהבשול אין מברך אותם מתורת לחם, דהתם הרי לחם גמור מעקרא, שהיה אפרי, מה שאין כן הכא דלא נאפה מעולם, להכי הבשול והשגון מבטל מתורת לחם. (סו) ועין לקמן בסעיף יד בהג"ה, דאם נותן במתכת מעט שמן שלא ישרף העסה לא מקרי טגון במשקה והרי אפ"ה גמורה: (ע) תוריתא דנהמא. ואפילו (סז) אכל הרבה וקבע סעודתה עליה, הרי כמו דיקא, ומברך 'בורא מיני מזונות' לפניה ומעין שלש לאחריה⁵¹: (עא) ואפילו נתחבבה בחלה. רוצה לומר: אפילו (סח) הוא בענין שקרי לחם לענין חלה, בגון שבשעת לישת לא היה בדיעתו לכשלו או לטגנו

באר היטב

את הפת, ואם הפת עקר והיה למחך לו האכילה, מברך על הפת ופטר את הדין, ואם שתיהן עקרו מברך על שניהם, על הפת במ"מ ועל הדין כה"ג, ע"ת ועין מ"א ס"ק לו: (מ) דנהמא. פ"י בגון שאפילו באלפס אפ"ה לא הרי לחם, ל"ד למ"ש בסעיף י, והם הרי לחם מעשר לכן כל זמן שלש בו תאר לחם לא נפיק מחמת לחם. רע"ד דהפ"ה דמעת משקה לא מקרי משקה: (כט) בחלה. פ"י למ"ד דחב

שער הציצין

(מ) מאמר מרדכי והג"ה ויגן-אברהם: (טז) אחרונים: (טז) של"ה ויגן-אברהם ושא"א: (טז) מנחם-מנחם, עין שם באריכות: (מז) ט"ז ושא"א: (ס) מנחם-אברהם ושא"א: (סא) אף דמנחם-אברהם כתב שיברך על שניהם, לענין דעת צריך עיון, דכל הפוסקים נתחספותו והרבה יונה והרא"ש כתבו סמך לשורה פת בין אין צריך לברך, משמע אפילו אם פנתו בשביל שניהם, ומשום דפת עקר [עין לעיל במנחם-אברהם סעיף קטן טו שמוכח גס-בן הדין], וענין באלה וזאת [הנהגותיו דברי עלות-מחיד שכתב גס-בן במנחם-אברהם] שכתב על זה: וצריך עיון לדנא. ושוב מצאתי עוד במנחם-אברהם בסימן ריב סעיף קטן ג דמוכח בהדיא שסובר דאף אם פנתו בשביל שתית המשקה, אף שהוא רוצה גס-בן לאכל הפת, אמרינן והפת עקר, וכן סתם שם הג"ה דהשורה פת פיסנין בין או בדי"ש מברך רק 'בורא מיני מזונות', ובדנאי דבריו נובעים מדברי מנחם-אברהם שם, ועל-פ"נ העתקתי רק דנכון לכמתלה לעשות כמו שכתב מנחם-אברהם מתחלה: (סג) מנחם-אברהם ושא"א, ועין בסימן ריב: (סג) דהלא בנדיא ברכת 'בורא מיני מזונות' קודמת לשהכל [שם]: (סד) אליה נבה: (סה) אחרונים: (סו) מנחם-אברהם ושא"א: (סז) חידושי רע"א והג"ה: (סח) ט"ז והג"ה ושא"א שמישבים מה שפירש מנחם-אברהם בסעיף קטן לב:

תרגום: 1 צנימים. 2 קפה. 3 סר. 4 כרם (מין סבלין).

הלכות פגיעת הפת סימן קסח

(עב) שַׁעַת אֶפְסֵיהּ. (עג) טַיִשׁ חוֹלְקִין וְאוֹמְרִים דְּכָל שְׁתַּחֲלֵת הָעֶסֶה עִבָּה, *אֶפְלוּ רַבָּה אַחֲרֵיכֶן בְּמִים וְעֹשֶׂאָה סַפְגִּין (פרוש, עֶסֶה שְׁלוֹשָׁה וְעֹשֶׂאָה בְּמִין סַפִּין) וּבִשְׁלָה בְּמִים אוֹ טַגְנָה בְּשִׁמְזֵן, מִבְּרַךְ עֲלֶיהָ 'הַמּוֹצִיא' (עד) *וְנִקְבְּנוּ (ז) (עה) לְהַקֵּל. (עו) *וְיִירָא שְׁמִים יֵצֵא יְדֵי שְׂבִינָהם (עז) וְלֹא יֵאכַל אֱלָא עַל-יְדֵי שְׂבִינָהם עַל לֶחֶם אַחֵר תִּחְלֹח: (הגה וְכֵן זֶה לֹא מִכֵּי אֱלָא בְּדֹאִית בָּהּ (עח) לֵאמֹר אֶפְסֵה (עט) תֹּאזַר לֶחֶם (לשון הטור (הפוסקים), אֲבָל אִי לִית בָּהּ תֹּאזַר לֶחֶם, כְּגוֹן אֶלְשֵׁיין שְׁקוּרִין וְרוֹמוֹלִין^ד, לְכָל עֲלָמָא אִין מִבְּרַכִּין עֲלֵיהֶם 'הַמּוֹצִיא'

פאר הייט

בחלה, אבל אני קי"ל דפטורה כמ"ש ביר"ד סי' שכט, עמ"א: (ל) להקל. פ"י שאין מברכין המוציא רק במ"מ, ומ"מ נ"ל שאם שבע ממונו הוי ספק דאורייתא וצריך

מִשְׁנֵה בְּרִיָּה

ואח־כֵּן נִמְלֵךְ, שֶׁהוּא חֵיב בְּחֻלָּה לְדַבְּרֵי הַכֹּל, כִּמְבָאֵר בִּירוּרֵה דְעָמָה
סִימָן שֶׁכֵּט, אֲפִלּוּ הֵכִי אֵינוֹ מְבָרֵךְ 'הַמוֹצֵיא': (עב) שְׁעֵת אֲפִסָּה.
דְּלֹא מְקַרֵּי לֶחֶם אֵלֹא אַפְרִי, וְכִינֹן שְׁלֹא נֶאֱסָה בַּמְנוּחָה אוֹ בַּמְחֻבָּה
בְּלֹא מַשְׁקָה אֵין שֵׁם לֶחֶם עָלֶיהָ, מִה שְׁאֵין כֹּן לַעֲנֹן חֻלָּה הַכֹּל הוֹלֵךְ
אֲחֵר גִּלְגּוּל הַקָּמָח בַּמִּים, שְׁאֵז חָל חֵיב הַפְּרֻשָּׁת חֻלָּה שְׁנַעֲשִׂית עִסָּה
וְשָׂרֵב לֹא נִפְקַע מִמֶּנָּה עַל־יְדֵי בִשּׁוּל וְטַגּוּן: (עג) וְיֵשׁ חוֹלְקִים
וְכו'. וְסִבְרֵיהֶם לֵהוּ דְכִינֹן דִּמְעַקְרָא הֵהָּ בְּלִילִתוֹ עֻבָּה (סט) וְעַתָּה
אֵית בֵּה תֹאֵר לֶחֶם, מְבָרֵךְ 'הַמוֹצֵיא', וְאֲפִלּוּ בְּאוֹכֵל אֲכִילַת עֲרָאִי
שְׁלֹא קָבַע סְעוּדָה עַל זֶה, דְּלֶחֶם גָּמוּר הוּא לְיִדְוָהוּ, וְכִדְלֻקְסָן
בַּהֲגָה: (עד) וְנִהְיֵי וְכו'. פְּרוּשׁ, (ע) כִּסְבָּרָא הִרְאֵנוּהָ דְאֵין צְרִיךְ
לְבָרֵךְ 'הַמוֹצֵיא' וְשֵׁלֶשׁ בְּרֻכּוֹת: (עה) לְהַקְלֵל. קָטֵב הַמְּגִן אַבְרָהָם,
דְּזֶה דְרֻקָּא בְּלֹא אֶכֶל כְּדֵי שְׂבִיעִיָּה, דְּחֵיב בְּרֻכַּת־הַמּוֹזֵן שְׁלֹו הוּא בֶּקֶם
מִדְּרַבָּנָן, לְכַף נִקְטִינוּ בְּדַעַה רִאשׁוֹנָה לְהַקְלֵל, (עו) אֲכֵל בְּאֶכֶל כְּדֵי
שְׂבִיעִיָּה, דְּחֵיב בְּרֻכַּת־הַמּוֹזֵן הוּא מִדְּאֻרְיִיתָא, צְרִיךְ לְבָרֵךְ בְּרֻכַּת־
הַמּוֹזֵן מִסַּפֵּק, וְכֹן מִשְׁמַע מִהַגְרָא. אִךְ כֹּל זֶה בְּשַׁעַה שְׁלֹשׁ וְעֻשָׁה
בְּלִילָתוֹ עֻבָּה הֵהָּ דַּעְתוֹ לְאַפּוֹת פֶּת, אֵלֹא שְׁאֲחִרְכָּן נִמְלֵךְ וְעֻשָׁה
אוֹתָהּ סַפְגִּינִן, אֲכֵל בְּשִׁהְיָה דַּעְתוֹ מִתְחַלֵּל לְכַשֵּׁל וְלִטְגֹּן אוֹתָהּ, אֲפִלּוּ
אֶכֶל כְּדֵי שְׂבִיעִיָּה אֵין מְבָרֵךְ עָלֶיהָ בְּרֻכַּת־הַמּוֹזֵן כִּם בְּרַבָּה אַחַת
מֵעֵין שְׁלֹשׁ: (עו) וְיִרָא שְׂמִים יֵצֵא וְכו'. הֵינּוּ (עז) אֲפִלּוּ בְּשִׁהְיָה
דַּעְתוֹ בְּשַׁעַת בְּלִילָה לְכַשֵּׁל וְלִטְגֹּן⁶⁴: (עז) וְלֹא יֹאכֵל וְכו'. הֵינּוּ
אֲפִלּוּ אֲכִילָה מוֹעֲשֶׂת בְּלֹא קְבִירַת סְעוּדָה⁶⁵: (עח) לְאַחֵר אֲפִסָּה.
הַלְשׁוֹן אֵינוֹ מְדַקְדֵּק כְּלִכְדָּה, וּפְרוּשׁוֹ (עג) אֲחֵר הַבִּשּׁוּל בְּקוּדָה
וְהַטְגּוּן בַּמְחֻבָּה, וְהַסִּימּוֹ הַרְבֵּה (עד) אֲחֵרֹנִים דְּדְרֻקָּא אִם יֵשׁ
בְּהַפְרֻסוֹת בִּצִּית, דְּאֵי לֹא הֵכִי, עַל־יְדֵי הַבִּשּׁוּל אוֹ טַגּוּן נִתְבַּשֵּׁל שֵׁם
לֶחֶם לְגִמְרֵי לַעֲנֹן 'הַמוֹצֵיא', וְהִסְתֵּיא דְלַעֲיִל סְעִיף י: (עט) תֹּאֵר
לֶחֶם. וְלֹא דַמֵּי לְסַעֲיָף י' דְּלֹא בַּעֲיִין תֹּאֵר לֶחֶם בִּישׁ בִּצִּית,

בְּאֵזֶר הַלֵּכָה

כתוב: האולי נמוק, ועל-פי גרסא זו תדבר בפשטה, דימירי ששטחה הרבה
 ונמוק הפת עד שאבדה על-ידיה צורתה, וכנ"ל בסעיף יא, ואין נפקא-מנה
 כלל בין יין לבן לאדם. ואף דבעל הגה"ש שם והוא בנו של השל"ה ז"ל מצד
 להלכה גרסת הרמ"א, מכל מקום קשה מאד להקל בזה למעשה, וצריך עיון
 לדינא: * **אפילו רכבה וכו' ובשלה וכו'**. כפל הלשונות אינו מדרקק כל-
 כך, ובפוסקים לא נזכר רק שבשלה במים אחר שעשה מתחלה תעשה עבה,
 עין בבית-יוסף, ובלשון רבנו יונה כתוב: אם היתה בלילתה עבה ואחר-כך
 רכבה על-ידי משקין, והפונה שבשלה במשקין כדמוכח שם, אבל שתי
 הלשונות ביחד לכאורה מיותר. ואולי הדרך לעשות כן, לרבו מתחלה במים
 ואחר-כך לבשל ולטגן, והיותר נכון, שמה שכתב "ובשלה" הוא כמו
 "שבשלה", והוא פורש למה שכתב בתחלה רבנו יונה: "אפילו רכבה וכו' וספגני"
 והינו ששמה אותה בלילה וכה לספגני על-ידי שבשלה במים: * **וכתגו**
להתקל. עין במשנה ברורה במה שכתבנו בשם המגן-אברהם והגר"א, ואחר-
 כך כתבנו: אף כל זה וכו'. וטעם לכל זה, אף שהמגן-אברהם לא חלק בזה,
 דהנה הפרימגדים וכן הבית-מאיר הקשו באמת על המגן-אברהם הלא מעקר
 הדין אין בזה ספקא, וכדעת רב הפוסקים דקומי בקשיטת רבנו שמשון
 וכדכתוב בבית-יוסף, אולם לפי מה שחלקנו הדרך נכון לדינא, דברבנו
 שמשון זרם בין ורא"ש וזאת הפוסקים העומדים בקשיטתו לא נזכר כלל חילוקא
 ד'המוציא' מחלה, אלא דהם חלקו על עקר דינו של רבנו הם לענין חלה, דגם
 בשעה מתחלה בלילתו עבה לא סגי לחיבה בחלה היכי דחשב מתחלה
 לבשלו ולטגנו, וכיון דלא נקרא לחם לענין חלה הוא הדין לענין 'המוציא' לא
 נקרא לחם; אבל סבור זו, דאף היכא דחייב בחלה גם לדיורה, גזון בגמלה,
 אפילו הכי לענין 'המוציא' לא נקרא לחם, לא נזכר שם כלל וואדארה, כמה
 אחרונים נוטים לומר לדעת רבנו שמשון גס'ין אינו חלק 'מוציא' מחלה,
 וכמו לרבונו שם, עין בב"ח ובקנפד-רמבאל, ובבבב"ישע האריך בזה הרבה,
 אלא שהמחבר סמך בזה על דעת רבנו יונה ושכתב כן בשטת רבנו שמשון
 והרמב"ן ורבנו יונה שחלקו בן, ועל-כ"פנים אין זה ברור לדחות דעת רבנו
 הם ור"י הנזק שכתבו בהדיא שאין לחלק בין חלה ל'המוציא', וכמו שמוכר
 ברבנו יונה, וכן הוא גס'ין דעת רבנו יהודה וכמו שמוכר בתוספותיו על
 ברכות בקאור ורצ, ומירי ספקא לא נפקא [ואף דהמגן-אברהם בעצמו כתב
 בדעת רבנו שמשון דאפילו היכא דנמלה אין מברר עליה 'המוציא', מכל מקום
 יעש וכו', וכל-שכן ליזהר הפוסקים שאין סוכרין בן וכמו שכתבנו], ועל-
 שמים וכו', **שיקרוף על לחם אחר תחלה**. עין במגן-אברהם שהביא בשם
 עמו, להכי פת פטרטון נפרש, דהקשה לו האריך צא די דעה ראשונה, הא
 בסעיף ח לענין פת ביטטין וצריך לבדוק תוף שפעתה 'בורא מצי מוולות',
 ואפילו הכי מברר בתוף שפעתה [והחלה בזה מישב קשית], והתם הדרך לא
 פן לקנות הוא לא למון]. ומתר דהכא מירי שפמלא בשר ששהה גס'ין בל
 שכתבו האחרונים, שיכון לאכלו למון ולא לקנות. ובספר הלכה ברורה

שער הציון

תרגום: 1 אטריות.

(טב) ויבדקמים הנביא בנביא: (ע) אחריהם: (עא) ואף הנהגול מרכבה שדי בה נגא, דהא מדאורייתא מסתברא דיראיים במצין שלש במקום ברכת-המזון, ואם כן שוב אינו אלא מדברגב⁶²; ולומר, בינן דעל-כילפינס מחיב לבדוק מן התורה דהיא דלש ספק ממילא מחיב לבדוק כל הברכות בתקונים ואף-על-פי שאינם מדאורייתא ממש, כמו אם היה מחיב בודאי דאין לו לסתור עצמו במצין שלש במקום שלש, ודמיא מה שכתבו הפוסקים בסימן סו לענין ספק קרא קריאת שמע דחזר וקרא עם ברכותיה, וכל-שכן הלא שפסח ברכת-המזון הוא ממשנה רבנו ע"ה ויהושע, קריאתא בברכות מ"ח, ע"ש. ובאמת יש ראיה לזה מברכות ל"ה ששמן רבי צקיבא וברכו מצין שלש, אמר לה רבן גמליאל: עד מתי אתה מכניס ראשך בין הממלכות ופורש, ורבן גמליאל סבר דצריך לבדוק על שבעת המינים גי ברכות, אמר לו: למתנו רבנו חזיר וברכים זלכה ברכים. וקשה, מה היה דעתו של רבן גמליאל בשאלתו, הלא על-כילפינס ממלכות הוא ובכלל ספק הוא, ואם כן יותר טוב לבדוק ברכה אחת מצין שלש ממלכות בברכות? וצריך לומר, דאכל כפי שביעה דמחייב מן התורה לרבן גמליאל לבדוק ברכת-המזון, ועל-כן היה לו לרבי צקיבא להחמיר בספקו ולבדוק שלש ברכות, ועל זה השיב לו רבי צקיבא דאין זה בכלל ספק, דזלכה ברכים. הרי מוכח מאן דהיא דלש ספק בכדי שביעה אם לבדוק שלש ברכות או מצין שלש צריך לבדוק שלש ברכות, אף שהן התורה יוצא במצין שלש במקום שלש, אף שפסעאטי שם בסוגיא דברכי הרשבים, ולא מירי שביעיה ממה איה קשאי שהקשה שם, אין איה מברך, דלש למחן קשיתא באחר כמו שפרשן שם עצמם; ונזכר אפסר, ורבן גמליאל היה סובר דמן התורה חייב ברכת-המזון בכניה, וכדעת איה ראשונים שסבירא להו כן לדעת ר' אבהו⁶³: (צב) דתתא הוא דברי ר' יוחנן לרשית רבנו תם: (עא) שיליה. וכן הסכים תיבדוק העורא והגרא ויבדקמיר ומגנאבורים, ודלא כמגנאבורה: (עד) אבהו-מאיר ויבדקמיר ותיי-אדם, וכן משמע מבאר הגרא הנזל:

הלכות בציצת הפת סימן קסח

ביאורים ומוספים

[שעה"צ ס"ק עא]

דחא מדאורייתא מסתבא דיוצאים במעין שלש במקום ברכת המזון, ואם כן שוב אינו אלא מדרבנן⁽⁶²⁾.

(62) מבואר מדבריו [וכן מהשד"ע הרב (סי"ב, וסי' קצא ס"א)] ומהערוך השלחן (סכ"ג) שכתבו בדבריהן שמי שטעה ובירך מעין שלש במקום ברכת המזון לא יצא ידי חובה אלא מדאורייתא, אך לא מדרבנן, וכן כתב הברכי יוסף (סי' קסז ס"ק י) בשם שו"ת גינת ורדים (כלל א סי' כד ד"ה ונראה לתרץ). והא"ר (סי' רסח ס"ק יח) כתב שלא יצא כלל, משום שהדין לברך שלש ברכות בברכת המזון הוא מדאורייתא, והביאו הנשמת אדם (כלל מז סוף ס"ק א), וכן מבואר בריטב"א (הל' ברכות פ"ב אות כא, וראה בחידושי ברכות מ, ב ד"ה סד"א שכתב שצ"א). אכן מדברי הט"ז באן (ס"ק ו) דקדק הכף החיים (סי' קפז ס"ק א) שלמעשה יצא ידי חובה [אף מדרבנן], וראה מה שכתב שם עיצות לצאת מן הספק.

ואף שיתכן שברכתו היא מעין שלש ולא ברכת המזון, מ"מ נפטר הוא בברכת המזון לכל הדעות, כמבואר במשנ"ב לקמן (סי' רח ס"ק עה) לענין ברכת המזון על פת הבאה בכיסנין.

[שעה"צ שם]

וכדעת א"ח ראשונים שסבירא להו כן לדעת ר"מ⁽⁶³⁾.

(63) והביאם בביה"ל לקמן (סי' קפד ס"ז ד"ה בכזית).

[משנ"ב ס"ק עו]

אפילו בשהיה ידעתו בלילה לבשל ולטבן⁽⁶⁴⁾.

(64) ומי שאוכל סופגניות בתוך הסעודה, דעת הגרש"ז אויערבך (הליכות שלמה חנוכה פי"ז סי') שאף אם בארת בסוף הסעודה לקינוח אין מברכים עליהן, כיון שהן משביעות, ונראה שמכוח באכילתן אף לשם שביעה. ובשרית אור לציון (ח"ב פי"ב תשובה י) כתב שאין לברך עליהן מטעם אחר, שיש לחוש לדעת ר"ת הסובר שדין כלחם, ואם כן נפטרו בברכת המוציא. [ולפי המבואר בביה"ל (ד"ה וירא) שמעיל לכוון לפטור מינים אלו בברכת המוציא, אם כן יש אפשרות לכוון בברכת המוציא לפטור אף את הסופגניות].

[משנ"ב ס"ק עז]

הינו אפילו אכילה מועטת בלא קביעת סעודה⁽⁶⁵⁾.

(65) ולענין סופגניות שנילושו ברחב מי פירות, או טוגנו בהרבה שמן, דעת הט"ז המובא בביה"ל (ד"ה וכל זה) שדין כפת הבאה בכיסנין וברכתן בורא מיני מזונות, וכמבואר במשנ"ב (ס"ק פב), ולפי זה אף ירא שמים אינו צריך להקפיד לאוכלן בתוך סעודה, כל שאינו אוכל מזה כשיעור קביעת סעודה.

ע באר הגולה הלכות בציעת הפת סימן קסח

י' בתי' יצחק משה
ד' רמב"ם מ' כ' קרית
ל'

ולא שלש ברכות, ולא מקרי לחם, אכל (ס) פשטיד"א (ל) וקרעפלי"ך (פא) מקרי תאר לחם (מרדכי פרק כל שעה) ראין לאכלם אלא-אם-כן ברח על שאר הפת תחלה. (פב) *וכל זה לא מירי אלא בעשה שאין בה שמן ודבש וכו' וצא בו אלא שמשגן בהן, אכל אם גלוש בהן, כבר נתבאר דינו אצל פת הבאה בכיסנין; יד' תלוט (פרוש, במין פת חולטין אותו ברותחין) (פג) שאחר-כך אפאו בתנור, (פד) פת גמור (לג) הוא (פה) ומברך עליו 'המוציא'. הגה וכן דבר שכלילתו רבה שאפאו בתנור בלא משקה, דינו כפת (פו) ומברך עליו 'המוציא' ושלוש ברכות, וכן אם אפאו באלפס בלא משקה (תוס' והרא"ש והר"ן פרק כל שעה ורמב"ם פ"ו מהל' חלה ושאלות וטור). ומעט משקה שמושחין בו האלפס שלא ישורף העשה לא מקרי משקה (הנחת מיימיו פ"ג מהל' ברכות). אכל דבר שכלילתו רבה (פו) וטגנו במשקה, לכלי עלמא לאר לחם הוא (תוספות והרא"ש והר"ן פרק כיצד מברכין): טו כטרונקנין, דהיינו שעושין גמא בפירה ונותנים בה (פח) *קמח (לג) ומים מערבין בה ונאפה שם, מברך עליו 'בורא מיני מזונות' וברכה אחת מעין שלש. ואם קבע סעודתו עליו (פט) מברך 'המוציא' וברכת המזון. אכל טרייתא, דהיינו שלוקחין קמח ומים ומערבין אותה ושופכים על הפירה והוא מתפשט ונאפה, אין עליו תורת לחם

באר היטב

נאפה בתנור, מ"א. וט"ו כתב דלעולם הרי כיסנין אפילו ממלאין בבשר, ע"ש רעמ"ש ב"ס"ק יא: (לג) הוא. ובקלל זה איכ"ר צאטקי"ר זצ"ל: (לג) ומים.

באר הגולה

יכול לפטר אותן: * וכל זה וכו'. עין במשנה בירדה. והשמשותי דעת הש"י דסביא לה דאפלו להשיחולקין מטעם הוא בכלל פת הבאה בכיסנין ואינו מברך 'המוציא' בלא קבע, דהרבה אחרונים חולקין עליו ועין בקמ"ד משה ובנהר"ש וכן המאמר הקדמי והאחרונים חולקין עליו ודע דלשיטת השיחולקין מברך 'המוציא' אפלו בלא קבע. והנה נהו רק לדעת השיחולקין גופיהו, אכל לדינא הספימו פמה אחרונים להשי"ו ועין בקמ"ד העמוד ובבית-מאיר והגר"ן דעל"ר טעם שמשגגה לבסוף בשמן נצשה פת הבאה בכיסנין כמו אם היה גלוש בשמן, ובענינו בלא קבע עליו מברך לכלי עלמא 'בורא מיני מזונות' וצ"ל המותר, וברקבע מלא בשמי אלו העשות, דלדעה ראשונה 'בורא מיני מזונות' וצ"ל המותר, דהשגח בשלו מתורת פת כיסנין, ולדעת השיחולקין 'המוציא' וברכת המזון. ונפקא-מנה מדבר הש"י זה פס בעלמא, ואף לדעה ראשונה, גנון שלש בלילה עבה ואחר-כך טגנו בשמן ואפאו אחר-כך בתנור, ד"ש עליה שם פת הבאה בכיסנין ואינו מברך 'המוציא' וברכת המזון רק ברקבע עליה. ולענין דענין גרזה ברור דלדעה ראשונה אף הרמ"א סובר דהשגח שמשגגה בדבש חשיב כמו גלוש בדבש, ונפקא-מנה למה שכתבנו היכא דאפאו לבסוף דשם פת כיסנין עליה, אלא ודלדעת השיחולקין דסביא להו דאולין בחר מעקרא, לא נחל לחשב לפת כיסנין לברך עליה 'בורא מיני מזונות' בלא קבע, אחר דמתחלה היה בלילה עבה וגלוש בלי שמן, לא נפקע משה שם לחם על-ידי השגח שלבסוף (וכנה תוס' קצ"ח השי"ו שהקשה על הרמ"א דהא בחר אפיה אולין, שהוא רק לדעה ראשונה אכל לא להשיחולקין, וגם מה שהקשה מפת המולבן, כבר דחו כל האחרונים דהתם לית בה תאר לחם): * קמח ומים מערבין בה. עין בקמ"ד אברהם, והצתקתו במשנה בירדה. ודע דלפי המבאר טעם דין זה ברמב"ם, לכאורה אין אנו מברכין לחלוקו של המגזא-ברכה, ואפלו אינה רבה ביותר אף-על-פיכך כל שלא קבע אין מברך עליה 'המוציא', הנה לשון הרמב"ם בפרק ג: עשה שאפאה בקרקע, כמו שהערכים שוכני המדבריות עושין והוא פרוש על 'כבא דארעא' הנאמר בפלמוד, והשלחן-ערוך נמשך אחר לשון הרא"ש והטור, והוא הוא, הואיל ואין עליה צורת פת מברך עליה 'בורא מיני מזונות', ואם קבע וכו'; הרי דעקר הטעם

משנה ברורה

דהתם היה תחלה פת גמור: (ס) פשטיד"א וקרעפלי"ך וכו'. פרוש, שמשל"אין בבשר, וכמו שכתב סוף סימן זה בהג"ה, דאלו ממלאים במיני פרות הרי פת הבאה בכיסנין, וכמו שכתוב בסעיף ז, ומברכין לבתחלה 'בורא מיני מזונות' בלא קבע סעודה עליה, ואפלו בנאפה בתנור. וכל זה הוא לדעת הרמ"א, אכן הש"י חולק וסביא לה דגם פת הממלא בבשר נדגים וכהאי גוונא הרי גס פן בכלל פת הבאה בכיסנין, ואין הכי נמי בלא קבע, לכלי עלמא מברך עליה 'בורא מיני מזונות' ולאחריו מעין שלש; ובסוף הסימן יתבאר להלכה בזה: (פא) מקרי תאר לחם ואין וכו'. ודעה לומר, (עה) בירא שמרים הוצאה לצאת דעת השיחולקין הנ"ל והיינו בגופה של בנים או נטען בשמן: (פב) וכל זה וכו'. פרוש: (עו) השיחולקין הנ"ל דסביא להו דהיינו לחם גמור ומברך עליה 'המוציא' ואפלו בלא קבע סעודה, מירי דוקא בעשה שלא גלושה מתחלה בשמן ודבש, ולכך סביא להו דכיון דהיינו מתחלה עשה גמורה בשאר לחם, לא נפקע שמה לענין חיוב 'המוציא' אף דנטענה אחר כך בשמן ונצשה כפת כיסנין, אכל פשגלושה מתחלה בדבש וכהאי גוונא קרם הטעם, אם-כן לא היה עליה שם עשה גמורה מעולם, ולכן אף להשיחולקין אינו פלגם גמור לברך עליה 'המוציא' בלא קבע סעודה עליה, דהרי היא פת כיסנין; ואם קבע סעודה עליה: (עו) לדעה קמיתא אינו מברך אלא 'בורא מיני מזונות', דהשגח הפקיע מתורת לחם לגמרי, ולשיחולקין מברך 'המוציא' וברכת המזון כדין פת כיסנין: יד' (פג) שאחר-כך אפאו בתנור. והוא הדין אם אפאו באלפס (גמרא) בלי משקה: (פד) פת גמור הוא. דלא תימא כיון דחלטה מעקרא לאר בכלל לחם הוא, קא משמע לן: (פה) ומברך עליו 'המוציא'. ואפלו היה בלילתו רבה, שחלטה ואתחין ואתר-כך אפאו בתנור, מברך 'המוציא', ומוכח שם מדבריו דסביא לה דאפלו בלא קבע עליהו מברך 'המוציא'. אכן הש"י ועוד הרבה אחרונים הספימו עמו, דטעם בדבש או בשמן וכהאי גוונא משה אותו לפת הבאה בכיסנין כמו אם גלוש באלו המינים, ובכלל קבע סעודה מברך 'בורא מיני מזונות' וצ"ל המותר, וברקבע עליו 'המוציא'. אפלו בלא קבע עליהו, ועין הקמח, וכמו דכתב הרמ"א בכלל דפת כיסנין בסעיף ז, עין שם במשנה ברורה: (פו) ומברך עליו 'המוציא'. אפלו בלא קבע עליהו, ועין בקמ"ד אברהם לעיל בסעיף ח, דדוקא אם לא היה דין ביותר, דאי לאו הכי הוי בכלל פת כיסנין, ועין במה שכתבנו שם: (פז) וטגנו במשקה. ודעה לומר, שלא אפאו על-גבי תנור אלא באלפס עם משקה, ולכך לכלי עלמא, היינו אפלו לדעת יש חולקין הנ"ל, לאר לחם הוא, כיון שלא חל עליו שם עשה מעולם: טו (פה) קמח ומים וכו'. עין בקמ"ד אברהם שכתב, שעושין בלילתה רבה מאד, ולכך מברך עליה 'בורא מיני מזונות' בלא קבע, דאי לא היתה בלילתה רבה בלי-כך, הלא מבאר בסעיף יד דאפלו בלילתה רבה, כל שלבסוף היתה אפיה בתנור מברך 'המוציא'. ועין באור הלכה: (פט) מברך 'המוציא' וכו'. ואף-על-גב שכתחלה היתה רבה, מכל מקום כיון שאופין אותו בגמא ומתקבץ

שער הציון

(עה) הגר"א: (עו) ודעה לומר דהרמ"א לא קאמר כל זה רק לירא שמרים הוצאה לצאת דעת השיחולקין, מה שאין כן לדעה הראשונה הבשול והשגח מבשלו מתורת לחם לגמרי, ואפלו קבע אינו מברך 'המוציא': (עו) מגזא-ברכה: תרגום: 1 מרנחת של מיני פרות או בשר הנאפית בין דפי עיסה. 2 כיסנין. 3 מין מאכל מסלת.

